

Nâng cao - tham khảo

DỊCH TIÊU CHẢY CẤP Ở LỢN "PED" VÀ BIỆN PHÁP PHÒNG NGỪA

*Hoàng Bùi Tiến, Nguyễn Hữu Vũ
Công ty Hanvet*

“Tiêu chảy” là một triệu chứng lâm sàng bệnh ở nhiều động vật cũng như ở lợn, có thể do nhiều nguyên nhân khác nhau gây ra. Ở đây ta nói đến một bệnh do một virus gây ra thành dịch tiêu chảy nặng cấp tính, gây chết nhanh, đặc biệt ở lợn con sơ sinh (PED).

I. PHÁT HIỆN VÀ XÁC ĐỊNH BỆNH NGUYÊN

Trước hết ta lướt qua lịch sử về tên bệnh cũng như về địa dịch tế học của bệnh này.

Năm 1971, một ổ dịch tiêu chảy cấp tính ở lợn được báo cáo ở Anh gọi là bệnh “tiêu chảy do virus gây thành dịch”(Epidemic Viral Diarrhea, viết tắt là EVD), nó khác với bệnh viêm ruột-dạ dày truyền nhiễm (TGE). Năm 1976 nhiều ổ dịch tiêu chảy như vậy được báo cáo ở Bỉ, ở Anh thuộc tất cả các lứa tuổi của lợn, cho nên dịch này được đặt tên là bệnh PED, viết tắt của tiếng Anh: Porcine Epidemic Diarrhea hoặc Porcine Epizootic Diarrhea - “dịch tiêu chảy ở lợn”.

Năm 1978, Pensaert và cộng sự tiêm truyền qua lợn thành công từ chủng CVL virus CV777 phân lập ở ổ dịch tiêu chảy tại Bỉ năm 1976, và đặt tên là virus PED [1] (PEDV) và được phân loại là giống (genus) alphacoronavirus, thuộc họ coronaviridae và xác định là nguyên nhân gây ra bệnh PED, chúng ta gọi là bệnh “dịch tiêu chảy lợn do virus PED”.

II. ĐỊA DỊCH TỄ BỆNH PED

1. Dịch tế ở một số nước

Ở châu Âu: Những năm 1970 đến 1980, virus này lan ra khắp các nước ở châu Âu. Nhưng trong các năm 1980 đến 1990 số ổ dịch PED giảm đi đáng kể ở các vùng này, chỉ có một vài ổ dịch công bố ở châu Âu, vì vậy bệnh này không còn là vấn đề được quan tâm nữa, các nhà khoa học châu Âu

cũng không nghiên cứu thêm về PED nữa [1].

Ở châu Mỹ: cho đến năm 2013, tưởng rằng chỉ giới hạn ở châu Á thì dịch PED lại bùng phát ở Ohio tháng 4/2013, rồi Iowa tháng 5/2013 và nhanh chóng lan ra các trại của 33 bang toàn nước Mỹ vào tháng 12/2014 [3], và nhanh chóng lan sang các nước có biên giới với Mỹ. Sau 2013, trong tình hình dịch nghiêm trọng làm tổn thất lớn về kinh tế, các nhà khoa học Mỹ và châu Âu lại quay trở lại nghiên cứu về PEDV và có thể nói ổ dịch năm 2013 ở Mỹ là điểm ngoặt của nghiên cứu PED và chia làm 2 thời kỳ, trước và sau 2013. Bây giờ chủ yếu nói đến bệnh này là sau 2013. Phân tích di truyền chủng PEDV mới sau 2013 khác với chủng CV777 năm 1976 (sẽ nói ở phần sau).

Ở Nhật: từ năm 1982 đã báo cáo có dịch tiêu chảy, và có nhiều ổ dịch. Nhật Bản đã tạo ra giống virus PED nhược độc làm vaccin [15] từ năm 1996.

Sau một thời gian 7 năm không có dịch PED, đến năm 2013 Nhật Bản báo cáo với OIE lại có dịch PED và theo Viện thú y quốc gia Nhật Bản, virus PED phân lập từ ổ dịch này có quan hệ di truyền với virus PED phân lập ở Trung Quốc và Mỹ năm 2013 [1] và cũng đã khác với chủng virus trước đây.

Ở Hàn Quốc: phát hiện đầu tiên năm 1992 và rồi dịch xảy ra toàn hoàn với nhiều dạng di truyền của virus trong các ổ dịch.

Đến năm 2013 các ổ dịch PED xảy ra ở phía Nam Hàn Quốc lại thấy virus PED không phải là các biến thể thuộc các chủng trước đó và cũng không giống với chủng virus vaccin mà vẫn dùng phòng bệnh PED ở Hàn Quốc [6].